

MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALARNING INTELEKTUAL VA MA'NAVIY RIVOJLANISHI

Uraimjonova Oydin

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning intellektual, ma'naviy va axloqiy rivojlanishini ta'minlashning zamonaviy usullari hamda pedagogik yondashuvlar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, intellektual rivojlanish, ma'naviy tarbiya, pedagogika, innovatsion yondashuv.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi bolaning shaxs sifatida shakllanishida, uning intellektual va ma'naviy salohiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar, xususan "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Maktabgacha ta'lim muassasalari nafaqat bilim berish, balki bolalarning shaxsiy fazilatlarini shakllantirish, ularni ijtimoiy hayotga tayyorlash vazifasini ham bajaradi. Shu sababli har bir pedagog bolaning ruhiy, aqliy va axloqiy rivojlanishiga birdek e'tibor qaratishi zarur.

1. Intellektual rivojlanishning mohiyati va ahamiyati

Bolalarning intellektual rivojlanishi — bu ularning bilish faoliyati, tafakkur jarayoni va dunyoni idrok etish darajasining o'sishidir. Tarbiyachi bolaning qiziquvchanligini qo'llab-quvvatlashi, unga mustaqil fikrlash imkonini berishi zarur.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda intellektual rivojlanish ko'proq o'yin, tajriba, muloqot va kuzatuv orqali amalga oshadi.

Masalan, bolalar tabiat hodisalarini kuzatish, son va shakllarni ajratish, muammoli vaziyatlarni hal etish orqali tafakkurini boyitadi.

Tarbiyachining maqsadi — bolaga tayyor javobni emas, balki to'g'ri yo'lni ko'rsatishdir. Shu orqali bola mustaqil fikrlash, tahlil qilish va xulosa chiqarishga o'rganadi.

2. Ma'naviy tarbiya va uning o'рни

Ma'naviy tarbiya bolaga yaxshilik, mehr, hurmat va insoniy qadriyatlarni singdiradi. Bu jarayonda oila, bog'cha va jamiyatning hamkorligi muhim ahamiyatga ega.

Bolalarda axloqiy fazilatlarni shakllantirishda xalq og'zaki ijodi, ertaklar, maqollar, hadislar va diniy qadriyatlar asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Masalan, ertak orqali bola yaxshilik bilan yomonlikni farqlashni, mehnatsevarlik, do'stlik, rostgo'ylik kabi fazilatlarni o'rganadi.

Tarbiyachi har bir mashg'ulotda bolalarni bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo'lishga, kattalarga ehtirom, kichiklarga mehr ko'rsatishga o'rgatishi lozim.

3. “Ilk qadam” dasturida intellektual va ma’naviy rivojlanish masalalari

“Ilk qadam” davlat o’quv dasturi bolalarda aqliy, ma’naviy, jismoniy va ijtimoiy ko’nikmalarni uyg’un rivojlantirishni nazarda tutadi. Dastur asosida tayyorlangan mashg’ulotlar, o’yinlar va kuzatuv faoliyatlari bolalarning bilim olishga bo’lgan qiziqishini oshiradi.

Dasturda “Atrof olam”, “Nutq o’stirish”, “Badiiy adabiyot”, “Tasviriy faoliyat” kabi yo’nalishlar orqali bolalarda ijodiy fikrlash, milliy qadriyatlarni anglash, tabiat va inson munosabatini tushunish ko’nikmalari shakllanadi.

Shuningdek, “Ilk qadam” dasturida ma’naviy tarbiya elementlari milliy urf-odatlar, xalq bayramlari, ota-onaga hurmat mavzulari orqali singdiriladi.

4. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va innovatsiyalar

Zamonaviy ta’limda bolalarning intellektual salohiyatini oshirish uchun interaktiv metodlar, STEAM ta’lim yondashuvlari, texnologiyalar va ijodiy mashg’ulotlar qo’llanilmoqda.

Masalan, “aqlli o’yinlar”, raqamli o’quv dasturlari, vizual kartalar va tajriba burchaklari bolalarda kuzatuvchanlik va tafakkur qobiliyatini oshiradi.

Pedagoglar uchun esa raqamli resurslardan, video darslardan va onlayn platformalardan foydalanish imkoniyati kengaymoqda.

Bu esa ta’lim jarayonining samaradorligini oshirish bilan birga, bolalarning zamonaviy fikrlash tarzini rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’limda bolalarning intellektual va ma’naviy rivojlanishi har tomonlama muvozanatli olib borilishi zarur.

Tarbiyachilarning mahorati, ota-onalar bilan hamkorligi va davlat dasturlarining to’g’ri amalga oshirilishi orqali kelajak avlodning barkamol shaxs bo’lib voyaga yetishiga erishiladi.

Har bir bola — kelajak jamiyatning poydevori. Uning fikrlashi, qadriyatlari va orzulari bugundan boshlab shakllanadi. Shuning uchun ham tarbiyachi — bu kelajak arxitektori hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish to’g’risida”gi qarori, 2017-yil.

2. “Ilk qadam” davlat o’quv dasturi, 3-nashri, Toshkent, 2023-yil.

3. Abdurahmonova A. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. — Toshkent: 2022.

4. Qodirova R., Yo’ldosheva N. Bolalar psixologiyasi va rivojlanish nazariyalari. — Toshkent: 2021.

5. Xalqaro maktabgacha ta’lim assotsiatsiyasi ma’lumotlari, 2024-yil.